

Lévay Jenő

MEGSZEMÉLYESÍTETT GONDOLATOK

ESZMECSERE – KERESKEDELEM

A Dunai Kötélpálya Rakodó, a „Szigettőzsde” épülete a Duna medrében, Esztergom felett, az 1721. és az 1722. folyamkilométer között az országhatáron található. A parttól mintegy 80 méterre, két pillérré támaszkodó vasszerkezeten áll. A padló szintje a vízszint felett kb. 15 méter magasan fekszik, 200 négyzetméter alapterületét nyeregterő fedi.

A Dunai Kötélpálya Rakodó tervezőinek és megvalósítóinak köszönhetően 1927-től 1963-ig szállították a szenet a dorogi szénbányából és rakták át uszályokba. Ily módon az épületben több ezer ember harminchat évi munkája, sorsa testesül meg. Az épület egykori valós működése modellül szolgálhat.

A helyreállítás a drótkötélpálya metaforikus újraindításával kezdődik, amikor a szén helyett a még ismeretlen kultúra különböző, lehetőleg minél szélesebb rétegei rakodnak át a Váltótérben, először művészreszvénykönyv formájában. A begyűjtött művek még csak szimbolikus értelemben részvények: a sorszámozott, A4-es papírokra vetett írások, zeneművek, grafikák, találmányok és egyéb különféle „gondolatlenyomatok” egy részvénytársaság első szellemi apportját, metaforikus alaptőkéjét jelentik.

A Szigettőzsde egy a hétköznapi valóságon túli ország eszméinek-rögeszméinek, álmainak-ábrándjainak, vágyainak-reményeinek, szenvedéseinek-gyönyörűségeinek szabadpiaca. A határok itt nem önkényesen meghúzott vonalak, nem valamely síkot osztanak kisebb-nagyobb darabokra. A határ felszíne lüktető, folyton változó kiterjedésű, végtelen számú sérthetetlen és egymást kiszorítás nélkül körülölelő hálózatok szelíd szövete. Határállomás lehet itt egy könyv, egy hajviselet, egy dal, egy kép a mosóporon, egy szó, amit még megért valaki.

A határátlépés különböző kultúrák között – az ideák világában – hozzászokás a tudáshoz. Határvökök és

utasok egyaránt lehetünk, hiszen az időről alkotott fogalmaink is mások. Erre utal a tőzsdén használatos valuták legtekintélyesebbike, a Kairosz, amivel a börze mindennapjaiban ritkán találkozhatunk, hiszen beválthatatlan. Közönségesen használatos belső valuta például a Szellemmorzsa (Endrődy József Attila kifejezése), amely váltható. Kisebb egységei: óra-perc-másodperc. Ennek a fizetési eszköznek már létezik az aranyhoz mérhető aránya is, ami lehetővé teszi a tényleges eszmecesterét, exportot-importot, akár a közönséges földi vámszabályok szerint is. Az eszmecester-kereskedelem fellendítése a Szigettőzsde egyik fő programja. A valóságban gyakori eset, hogy egy-egy eszme képviselője nem ideaarányosan részesedik a földi javakból. Ez az állapot hosszabb lehet egy emberöltőnél is.

A Szigettőzsde pártfogolja az ismeretlent. Támogatása, gondoskodása úgy csökken, ahogy az adott gondolat megerősödik a mindennapokban. Ezt a fordított arányt mutatja a Szigettőzsde indexe. Ennek egyik leglényegesebb összetevője az a mérőszám, amely az érintett eszme pillanatnyi helyét jelöli ki az ismeretlen és a teljes integráció között. Az ismeretlen közelében lebegő gondolatok tehát a maximum, a valóság talajába mélyen beágyazódott ideák a minimum felé mutatnak. Ez az értékelés független a kvalitástól, egyedül az ismeretlennel való viszonyt jelzi. A minőség meghatározása, a különböző vélekedések rangsorolása és az intervenció már nem a tőzsdének, mint intézménynek a dolga, hanem a piac felé is tekintő művészettörténészeké, a kreatív alkszoké, a börze kovászát jelentő spekulánsoké, a felhasználóké, a vállalkozóké.

A Szigettőzsde magatartására a különböző kultúrák átfogó, egyidejű szemlélete a jellemző, nem az ítéletalkotás. A fontos az, hogy a térben örök bolyongásra ítélt eszmék végtelen sokaságából minél több – ha csak ideig-óráig is – gazdára leljen.

SZOMSZÉD FÉNYEK SZÖTTESÉBEN

A Dunai Függetlenség-kötélpálya „metaforikus újraindítására” közel száz érdeklődő jelenlétében 1994 decemberében, a dorogi Bányászfürdőben került sor. Gyermekek, egyetemi hallgatók, munkások, a bánya vezetői, építésszek, írók, politikusok, művészek, sokféle különböző érdeklődésű, irányultságú ember volt jelen. Közülük ötvenheten hatvan Gondolat-részvényt jegyeztek: megvalósulatlan építészterv, autogramgyűjtemény, jókívánság, ötlet, vélemény, előadás, vágy, álom, festmény, szobor, installáció, fotó, novella, film, személyes dokumentum, imádság, emlék, jóslat lett itt elpecsételve és sorszámozva.

A kötélpálya helyszínrajzáról leolvasható annak 57 alátámasztási pontja a bányától a Dunáig. Egy hajdanvolt mérnöki döntés a valóságos, egy jelen idejű képzőművészeti döntés a képzelet kötélpályájának egyenlő számú alátámasztási pontot

rendelt. Így lettek az első részvényesek a kötélpálya „tartóoszlopai”, egy grafikai mappa „lapjai”. A legnagyobb kérdés és kihívás számomra az volt, hogyan lehet egy lap az én rajzom, ha a „címe” egy másik ember neve, „tartalma” pedig egy másik ember megnyilvánulása? Hogyan sáfarkodjam a rám ruházott gesztusokkal? Hogyan kerüljem el a kompozíciót? Weöres Sándor *In Aeternum* című verse magában rejti e sorozat műleírását: *„A tiszta változatlan meszesességben / ki mindég szívközeinek áldozik, / világ-omlásként, mégis észrevétlen, / íme az Eszme majdnem változik, // ráhajló szomszéd fények szöttezésében / előrehogad, mint égi ladi, / örök-derűs szerelme ünnepében / a kívüle forrongó szomjakig // idegen zűr cikáz domború héján / mely mindent elfogad és visszaver, / érintetlenül szül a homorú belső; // a nála pompázóbb vágyak karéján / szinte hozzájuk-durvultan hever, / de nem ő lett más, csak leple, a rejtő.”*

001: Balázs János, 002: Dr. Tokodi András, 003: Pick József, 004: Kaján Imre – Európai Közép Galéria, 005: † Wieszt József, 006: Sebestyén Judit, 007: Miaveczen Jenő, 008: Kaposi Endre, 009: † Kaposi Tamás, 010: Kaposi Antal, 011: Lepel László, 012: Földi Péter, 013: Szabó Csaba, 014: Pottyondi Péter, 015: Rajk László, 016: Ferenczi Gábor, 017: Ferenczi Gábor, 018: Hink Sonia, 019: Kalmár László, 020: Kuncze Gábor, 021: Csontó Lajos, 022: Bencze László, 023: Koronczai Endre, 024: Szabics Ágnes, 025: Fehér Ernő, 026: Matyók László, 027: Pesty Fekete Doboz Kft., 028: Tóth Istvánná, 029: † Simsay Ildikó, 030: Szily Géza, 031: Bakos Ildikó, 032: Cs. Nagy Lajos, 033: Lévy Jenő, 034: Pick Józsefné, 035: Kovács Lajos, 036: Nagy T. Katalin, 037: Beck György, 038: Posch Győző, 039: Sebestyén Zsuzsanna, 040: Krasznahorkai László, 041: Sebestyén Jenő, 042: Glozer László, 043: Siki Laci, 044: Vadas Szabolcs, 045: † Gyúró Anna Eszter, 046: Komoróczy Tamás, 047: St. Auby Tamás, 048: Nagy István, 049: St. Auby Tamás, 050: Beöthy Balázs, 051: Beöthy Balázs, 052: Spilák Klára, 053: Gyarmathy Katalin, Hegedűs Viktória, 054: Swierkiewicz Róbert, 055: Monori Mész András, 056: Szakái Csaba, 057: Eperjesi Ágnes, Várnagy Tibor, 058: Pintér Sándor, 059: Závada Pál, 060: Fata György.